

SLAVNÉ DNY

PŘÍBĚHY, KTERÉ PSALY HISTORII

Smrt Che Guevary (9.říjen 1967)

AKTIVITA: SŠ
NÁZEV: Nesmrtelnost revoluce

ANOTACE:

Žáci jsou aktivitou vedeni k uvědomění si, že jakákoli ideologie nepřipouštějící jinou alternativu vysvětlení nebo provedení nakonec z podstaty věci plodí násilí, netoleranci, perzekuci a často končí pracovními tábory a hromadnými vraždami.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

GV: český jazyk a literatura, základy společenských věd, dějepis

OV: český jazyk a literatura, občanská výchova, dějepis

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

GV a OV: multikulturní výchova, osobností a sociální výchova, výchova v evropských a globálních souvislostech

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

k učení, komunikativní, sociální a personální, občanské

CÍLE:

Žáci:

- si budují kritické myšlení
- chápou, že realizace idey mnohdy může jít proti ideje samé
- uvědomují si, že historie není černobílá
- zaujmají postoj ke složitým životním situacím

DÉLKA:

45minut

POMŮCKY:

- pracovní list
- materiál
- kniha **Slavné dny 50+2 příběhy, které psaly historii (str. 250)**

POSTUP:

- 1) Učitel s žáky diskutuje na téma *Revoluce. Co je to revoluce? Za jakých podmínek k ní dochází. Příklady revolucí v historii?* Učitel doplňuje informace ohledně průběhu a následků revolucí, které žáci zmiňují. Vybere si 2-3 a zaměří se následně jen na revoluce, které odstartovaly autoritářský či totalitní režim. Společně s žáky hledají společné body, které učitel píše na tabuli. Např. *velké procento chudých lidí, příležitost, charismatický vůdce vybízející ke změně a nabízející zlepšení životních podmínek, za kterým již stojí skupina lidí, kteří disponují určitou silou, apod.* Viz poznámka.
- 2) Učitel žákům představí příčiny a průběh *Kubánské revoluce*. Promítne jim video: <http://www.stream.cz/slavedny/762007-den-kdy-byl-popraven-che-guevara-9-rijen> nebo přečte text z knihy „*Slavné dny 50+2 příběhy, které psaly historii*“. Učitel zároveň objasní termín *ideologie*.
- 3) Učitel rozdá žákům pracovní listy.
- 4) Žáci vypracují úkoly v rámci listu a své odpovědi konzultují se spolužáky a učitelem. Zamýšlí se nad způsoby, které znají, jenž používá totalitní či autoritářský režim k udržení moci.

REFLEXE:

Reflexe proběhne formou průběžné diskuze nad jednotlivými body v rámci aktivity. Žáci jsou celou dobu vedeni k přemýšlení nad tím, jak mohou dobré ideály jednoduše legitimizovat násilí a perzekuci. V závěrečné diskuzi by měl učitel nastítnit způsob, jak se proti jakékoli názorové totalitě bránit, totiž zvyšování míry informovanosti o daném problému.

POZNÁMKA a ZDROJE:

Pro učitele:

Minulost Kuby

Kuba byla až do roku 1898 španělskou kolonií. V krátké španělsko-americké válce, která proběhla od 12. dubna do 9. srpna 1898, byla dobyta jednotkami USA a o čtyři roky později se stala nezávislým státem, který byl dlouhou dobu pod silným vlivem Spojených států. V roce 1934 se k moci dostává generál Fulgencio Batista, který nejdříve nevládl přímo, ale zemi ovládal díky armádě, které velel a prostřednictvím loutkových vlád. V roce 1952 se za pomoci vojska nakonec Batista sám jmenoval prezidentem. (Gott 2005: 187-190) Nespokojenost s Batistovým autoritářským režimem vedla koncem padesátých let k podpoře ozbrojeného povstání vedeného

Fidelem Castrem. V té době Kuba byla v podstatě ve vlastnictví USA (Před rokem 1959 občané Spojených států vlastnili 75 % kubánské orné půdy, 90 % služeb a 40 % cukrovarů. Polovina obyvatel žila bez elektřiny a nájem ve městech činil přes 30 % mzdy. Přes půl milionu lidí přežívalo v barabiznách bez lékařského zabezpečení a hygienických zařízení anebo žilo přímo pod širým nebem.). V roce 1959 uprchl Batista ze země a povstalci převzali veškerou moc ve státě. Od tohoto roku je Fidel Castro Ruiz hlavou státu a vlády. (Nálevka 1997: 54-59)

Již v dubnu 1959 odjel Castro na návštěvu do USA, kde se setkal se zástupci amerického ministerstva zahraničí, které uklidnil prohlášením, že je zapřísáhlým odpůrcem komunismu. Poskytl dokonce rozhovor televizi NBC, kde řekl: „Jedinou osobou, která si musí s kubánskými volbami dělat starosti, jsem já sám. Nehodlám zůstat u moci ani o minutu déle, než bude nutné.“ (Quirk 1999: 270)

Přes toto prohlášení existovala mezi vládou USA a kubánskými revolucionáři značná nedůvěra. Tato nedůvěra přerostla v nepřátelství po pozemkové reformě na Kubě, kdy byly v červnu 1960 znárodněny i nemovitosti patřící Američanům. (Gott 2005: 230-231) Americký prezident Eisenhower na oplátku vypověděl dohodnutou kvótu na odběr cukru.¹ V tuto chvíli přispěchal Castrovi na pomoc Sovětský svaz a Čína s tím, že tyto přebytky odkoupí výměnou za sovětskou ropu.² Již na konci června 1960 tedy dorazily na Kubu dva tankery se sovětskou ropou. Americká firma Texaco, která měla na ostrově své rafinerie, odmítla ale na nátlak vlády USA sovětskou ropu zpracovat. Castro reagoval okamžitě. 5.července sepsal nařízení, kterým byl zabaven veškerý majetek této firmy na Kubě. O den později dopadly stejně společnosti Esso a Shell. (Gott 2005: 234-237)

Na jaře 1962 se sovětský vůdce Chruščov rozhodl umístit na Kubě jaderné zbraně. Toto rozhodnutí dovedlo svět na pokraj atomové války.³ Sověti nakonec ustoupili tlaku USA a rakety stáhli bez jakékoli konzultace s Kubánci, což Castra velice rozčílilo. V tuto chvíli asi pochopil, že Kuba je ve hře velmocí jen pěšákem. Od té doby byla Kuba do roku 1989 hospodářsky v úplné závislosti na Sovětském svazu. (Matocha 2001: 188-190).

¹ Zrušení cukerní kvóty ze strany USA znamenalo, že na Kubě se vyprodukovalo ročně 700 000 tun cukru bez zaručeného odbytu. Viz Gott, R. (2005): *Kuba-Nové dějiny*. Praha, BB/art, s. 235.

² Tato událost vedla k tomu, že se Castro začal orientovat na Sovětský svaz a Čínu s nimiž do té doby nespolečně pracoval.

³ K těmto událostem podrobně např. Nálevka (2001): *Karibská krize*. Praha, ISV Nakladatelství.

Vězeňský systém na Kubě

Režim, který na Kubě zavedl Fidel Castro má mnoho oponentů. S touto opozicí je spojen nátlak, represe, násilí a zatýkání. Podle mnohých lidí žijících na Kubě tam platí „princip kolektivní odpovědnosti, a tedy i kolektivního trestu. Je to také prostředek nátlaku: nejbližší okolí zatčené osoby společensky trpí za politickou angažovanost svého příbuzného. Jejich děti se nedostanou na univerzitu a nejbližší příbuzní přijdou o práci.“ (Fontaine 1999: 192)

Na Kubě je třeba rozlišovat mezi normálními vězeňskými institucemi a bezpečnostními vězeními, která spadají pod politickou policii. Vězení Kilo 5,5 je vězení s nejvyšší ostrahou a dodnes existuje. V tomto vězení začali být političtí vězni poprvé dáváni do cel dohromady s kriminálníky. V celách pro dva se zde běžně tísnilo sedm nebo osm vězňů, kteří museli spát na zemi. Už několik let je tam mučení spíše psychologické než fyzické, kdy se především mučí odpíráním spánku. K narušení spánkového režimu a ztrátě pojmu o čase se připojují hrozby vůči nejbližším osobám a vydírání ohledně povolení návštěv. (Fontaine 1999: 191) Dalším nástrojem používaným k mučení vězňů jsou cely vystavěné v roce 1980 ve věznici v Santiagu de Cuba, ve kterých je nesmírně vysoká či nízká teplota. Vězni jsou zde navíc buzeni každých dvacet až třicet minut. Takové týrání může trvat i celé měsíce. (Fontaine 1999: 192)

Nejsmutněji proslulým vězením byla po dlouhou dobu La Cabana. „Specialitou“ tohoto vězení byly časté popravy vězňů a kobky malých rozměrů, nazývané myší díry. V roce 1985 bylo toto vězení uzavřeno. Popravy však pokračují v Boniato, vězení s nejvyšší ostrahou, kde řádí neomezené násilí a kde desítky politických vězňů zemřely hladem. Někteří se dokonce potírají po celém těle výkaly, aby je kriminálníci neznásilnili.⁴ Boniato je dodnes vězením odsouzcenců na smrt, ať už politických vězňů nebo kriminálních. V srpnu 1995 tu vypukla hladovka, zahájená současně politickými i kriminálními vězni na protest proti zoufalým podmínkám, stravě a infekčním nemocem. Hladovka trvala téměř celý měsíc. (Fontaine 1999:191-192)

Vězeň, zbavený všech práv, je nuceně zařazen do tzv. rehabilitačního (tedy převýchovného) plánu, který ho má připravit k návratu do socialistické společnosti. Plán převýchovy se skládá ze tří etap. První se nazývá „období maximální bezpečnosti“ a uskutečňuje se ve vězení. Druhá etapa se nazývá „střední bezpečnost“ a odehrává se v *granja* – na statku. Tento statek je tvořen baráky s ostrahou, která má právo střílet na každého, kdo se

⁴ Více o vzpomínkách vězňů, kteří přežili tyto dvě vězení na <http://www.therealcuba.com/Page7.htm> - ověřeno ke dni 16. 5. 2006.

pokusí o útěk. Statky jsou obehnaný několika řadami ostnatých drátů a strážnými věžemi a vězni jsou v nich rozmístěni po pěti až sedmi stech. Podmínky jsou zde velice těžké – dvanáct až patnáct hodin práce denně a neomezená moc strážných. A konečně třetí etapa, která se volá „minimální bezpečnost“ a probíhá na „otevřené frontě“. Otevřená fronta je stavba, kde má vězeň příkazaný pobyt, většinou pod vojenským dohledem. Na těchto stavbách se většinou používá materiál, který byl vyroben na *granjas*. Vězeň dostává na otevřené frontě koncem měsíce tři dny volna. Přejít z jedné fáze do druhé závisí na rozhodnutí „důstojníka převychoovatele“. (Fontaine 1999: 193-195)

V roce 1978 bylo na Kubě vězněno pro své názory 15 000 – 20 000 osob. V roce 1986 se uváděl počet 12 000 – 15 000 vězňů. (Fontaine 1999: 198) V devadesátých letech přiznala vláda 400 – 500 politických vězňů. Na jaře 1997 došlo ale k vlně zatýkání a podle Amnesty International bylo v roce 1997 na Kubě 890 – 2 500 politických vězňů. (Fontaine 1999: 198) V roce 2005 se odhadovaný počet politických vězňů pohyboval kolem čísla 300. (Cuba)

Od roku 1959 poznalo tábory, vězení nebo otevřené fronty více jak 100 000 Kubánců. 15 000 – 17 000 z nich bylo zabito. (Fontaine 1999: 198)

PRACOVNÍ LIST:

Co je to autoritářský režim?

Ukázka 1 (Wendy Guerra, Všichni odcházejí, Odeon 2008, str. 60-61). *Fiktivní deník mladé Kubánky.*

Úterý 29.4. 1980

Šla jsem tajně na „ti, co půjdou“, jen abych si splnila docházku. Jsem tu nová a nechci si to tady s nikým rozházet, nikdo nás tu nezná. Jedinej, kdo se z toho nejspíš zblázní, jsem já. Jednoho pána zmlátili do krve a nahoře v tom domě drží děti bez jídla. Vypnuli jim vodu i plyn. Ten pán šel někam pro jídlo a oni ho chytili. Už od rána ho mlátí a něco na něj pořvávají.

Jestli se máma dozví, že jsem tam šla, tak mě zabije. Já jsme ale na nikoho nekřičela, protože jsem byla schovaná. Zítra není škola, protože musím jít na další „co asi půjdou“.

Co mám dělat. Mám jít, nebo ne?

Úkol:

1. Napište, co si myslíte, že znamená „ti, co půjdou...“?

2. Jak byste se rozhodli Vy na hrdinčině místě?

Čtvrtek 26. 3. 1987

Právě jsem se vrátila se setkání mladých intelektuálů s Fidelem. Bylo to otřesný. Někdo požadoval hudební nástroje, další vyprávěli o bezpráví, se kterým se na venkově osobně setkali. Jako bychom se domluvili, že si všichni naráz budeme stěžovat.

Anchel mluvil o sémiologických pojmech, kterým nikdo nerozuměl, a Cuenca se málem porval s politikem páté kategorie, který nám chtěl vykládat, co máme dělat, zavírat nám pusy a dusit naši práci v zárodku.

Na konci toho dvoudenního setkání, uprostřed úporných diskuzí, kdy jsem se trápila nad bezvýchodností tolika problémů, jsem si všimla, že Fidel prochází mezi námi. Sestoupil z podia a některé umělce poplácal po ramenou.

Nic horšího se nám nemohlo stát. Carlose Varelu letos násilím vyvedli z kina jenom proto, že zpíval svoje písně. Před pár měsíci zavřeli několik básníků ve městě Matanzas. Uprostřed recitace vypli v domě proud a dali jim pěknou nakládačku. Říká se, že to byl trest za upřímnost jejich textů. Jak se snažili je umlčet zmlátili i jednu známou a uznávanou spisovatelku, Carildu Oliverovou Labraovou.

Fidel si pomalu vykračoval a přitom rozjímal nad naší katarzí. Necítila jsme prázdnou skleslost ani nic podobného, všichni jsme jen vyrukovali s tím svým. Doted' nevím, jaké z toho mám pocity. Kdo mi slíbí, že se všechno změní? Co přijde po nás? Co nás čeká? Otevření hranic, holocaust, nebo že se odsud všichni rozutečeme...

Úkol:

Zamyslete se nad tím, proč se Fidelův režim bál svobody slova? Přísunu informací? Umění? Svou úvahu sepište.

SLAVNÉ DNY

PŘÍBĚHY, KTERÉ PSALY HISTORII

Pro učitele k pracovnímu listu:

Ti, co půjdou- situace, kdy se v zahradě peruánského velvyslanectví tlačí tisíce lidí, kteří chtějí odjet ze země. Žáci základních škol se také účastnili tzv. „aktů zavržení“, jak říká disident a spisovatel Raúl Rivero, „svátků státem organizované nenávisti“. Deník je sice fiktivní, ale zobrazované události vychází z reálných zážitků.

ZDROJE:

http://is.muni.cz/th/103161/fss_b/

DOPORUČENÍ:

Doprovodné informace k nejslavnější Che Guevarově fotce naleznete v knize **Slavné dny 50+2 příběhy, které psaly historii**.

Zpracovala:

Tereza Vodičková